

«Глас Црногорца»
издаван према службеној потреби (3-4 пута недељно). — Претплата, на шест месеци, три франка за Француску, шест франка за остале земље. Адреса за све што се тиче овог Журнала: Journal officiel du Montenegro, Neuilly-sur-Seine, rue Anceille.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

LA VOIX DE MONTENEGRO

Службени орган Краљевине Црне Горе

Journal Officiel du Royaume de Montenegro

Неји код Париза, 12. ДЕЦЕМБРА 1920.

Neuilly-sur-Seine le 25 DECEMBRE 1920

СЛУЖБЕНИ ДИО

На основу чл. 75. Устава, а у вези са чл. 16. истога, Краљ Министарски Савет доноси је одлуку:

I.

Да се ставе ван снаге све одредбе Закона о чиновницима грађанског реда од 5. априла 1914. које се односе на постављање и отпуштање државних чиновника, а мјесто тих одредаба да се примјенују прописи Закона о чиновницима грађанског реда од 6. децембра 1902.

II.

Да се Таблица чинова и класа за чиновнике грађанског реда означена у чл. 20. Закона о чиновницима грађанског реда од 5. априла 1914. мијења тако, да 3. класа VII. чина почиње са платом од 2200 перпера годишње, а свака даља плата сваког чина, полазећи са те основне плате, расте са по 600 перпера за сваку класу.

На Канцеларије Министарског Савета, број 104. Неји, 10. априла 1920.

Неји, 17. децембра

Према вјестима из Београда, изгледало би, да је србијанска влада добијела одлуку, да понуди Краљу Црне Горе 300.000 франка годишње, а да се Он одрекне краљевских права, која су му спојена са Црном Гором.

И кад би се Њ. В. Краљ Никола одрекао краљевских права, то ипак та права не би могла наследити краљ Петар од Србије, јер је краљевска круна Црне Горе својина црногорског народа, а Краљ Никола је само њен поштом.

Црногорска Влада је измаштена да изјави у име Њ. В. Краља, да ће се тава свака евентуална понуда са гнушањем одбити, пошто је само Београду традиционално било да своју част и слободу продаје туђину за паре, а Црногорци вијесу никада модали, нити ће икада водити такву нечасну и недостојну трговину с народним правима.

НЕСЛУЖБЕНИ ДИО

Имендан Његовог Величанства Краља, Николаша, прослављен је у свима црногорским колонијама, као и оних на дому, уз топлу молитву да му Бог дарује здравље, снагу и срећу, да би брод црногорски спровео преко свију бора у пријатниште мира, благостања и срећне будућности.

У руској цркви у Риму држано је свечано благодарење, коме су присуствовали г.г. министри, активни и бивши, који се налазе овдје, г. генерални консул, црногорска колонија, отирањик послова руске амбаскаде савјетник г. Персијанин, као и многи угледни странци.

У Гасте, где се налазе црногорске трупе, била је војничка парада.

Председник Владе и Министар Спољних Послова г. Јован С. Плавенац тим поводом упутио је телеграфску честитку Њ. В. Краљу, на коју му је он најмилијостије одговорио.

ДВОРСНЕ И ДИПЛОМАТСКЕ ВЈЕСТИ

— Приликом приставе педесетогодишњице Француске Републике и одавања почести војницима погинулима за отаџбину, као и преноса срца Гамбетина у Пантеон и остатака непоплатог војника у Арк де Тривоф. 11. новембра о. г., представник Кр. Посланства у Паризу заступао је Црну Гору у Пантеону, под предједништвом Њ. Е. г. Предједника Републике, и на свечаној служби у Нотр Дам. На свече-у код г.

Предједника француског Парламента такође је позван Кр. Отправник Послони.

— Министар Иранде г. Др. Перо Шоа и Њ. Е. г. Маркии II. од Монталари. Извајредни Посланик и Олуномоћени Министар Италије код Краљевске Владе, крајили су се из Капа, где су били код Његовог Величанства Краља Господара.

Господињу

БУСЕПУ МОТИ

Предједнику Швајцарске Федерације,
Почасном Предједнику Лиге Народа

Женева.

У моменту, када на свјетлиту дичне Швајцарске, а у родном мјесту великог слободоумника Русод, делегат Црногорске Владе Скупштини Лиге Народа подноси нашу молбу за пријем Црне Горе у Лигу, у име њеног напаћеног, па и данас још тешко злостављаног, црногорског народа, част ми је преко Ваше уважене особе овом највишем међународном трибуналу упутии највише жеље да успјешан рад на добру свих малих држава и напретку цијелокупног човјечанства.

Предједник Црногорске Владе
Ј. С. Плавенац.

НОТА

НОЈОМ ЈЕ ВЛАДА ЦРНОГОРСКА ТРАЖИЛА
ДА КРАЉЕВИНА ЦРНА ГОРА БУДЕ ПРИМ-
ЉЕНА У ДРУШТВО НАРОДА

Господице генерални секретаре,

У име Краља Црногорске Владе, легационог представника црногорског народа, част ми је поднијети овим молбу за пријем Црне Горе за члана Друштва Народа. Ово тражење Краљевске Владе није морало сада да буде — јер је Црна Гора требала од почетка припадати Друштву Народа као и све савезнице и удружене државе — да Велике Силе вијесу фаворизирале насилну анексију Црне Горе од стране Србије и да су поштовале право које је имао њен народ, да се користи протекцијом закона којима се управља цивилизованим свијетом.

Ипак поред свију напора, који су чинили да Црну Гору лише њене правне личности, она се може увијек представити Друштву Народа као једна суверена и независна држава заступава Краљем и Владом, представницима законитим и увијек признатим у међународним односима. Њен суверенитет и њена независност остају увијек нетакнути у погледу међународном, како се то види из докумената објављених у меморандуму Црногорске Владе под насловом „Црна Гора пред Друштвом Народа“ (глава V. и VI.), коју је Краљевска Влада имала част поднијети Високом Скупштини својом нотом од 16. новембра т. г. С друге стране, окупација територије Краљевине Црне Горе од стране србијанских трупа, извршена противу воље њеног народа, и која траје већ дије године, нуколик не мијења њен положај као суверене и независне државе.

Ево неколико доказа:
За вријеме примирја, Њ. В. Краљ и Влада Црне Горе били су задржани у Француској од стране Владе Републике, у име свију Великих Сила, што је и спријечило реставрацију црногорске државе. Истовремено Влада Француске Републике у лицу Њ. Е. г. Пинона, министра спољних послова, и Њ. Е. г. Поникареа, предједника Републике, поново у име свију савезних Великих Сила, изаранцирали су Њ. В. Краљу Црне Горе њихови респективни писмени од 4. и 24. новембра 1918. (чије се копије налазе овдје у прилогу) потписане од стране савезничких трупа, које се налазе под командом генерала Франше д'Еснереја (у које се и србијанске трупе такође подрадунијелују) суверенитета и уставних институција савезничке државе Црне Горе. (Овим претходно цитираних докумената, видјети главу III. меморандума „Црна Гора пред Друштвом Народа“, где су изложени други документи који потврђују исте обавезе.)
II. Поред свију ових гаранција, међународног карактера, који ангажују част

свију Великих Савезника, србијанске трупе, које претендирају да су ослободилачке, под командом француског генерала Венела, прокламовале насилну анексију Црне Горе, газећи дрско свечане обавезе Француске Владе, и против сваког принципа лојалности и чести. (Види такође главу III. меморандума: „Црна Гора пред Друштвом Народа“.)

Као одговор на то брутално гажење права црногорског народа, он се је подигао на оружје противу својих угњетача. Његов отпор траје без преставка и данас.

Поред тога насилна анексија Црне Горе од стране Србије била је поништена од Врховног Савета одлуком од 13. јануара 1919., као и другим одлукама Конференције Мира, поменутих у глави V. меморандума: „Црна Гора пред Друштвом Народа“.

Дакле, србијанске трупе налазе се у Црној Гори у истом својству, у коме су се налазиле трупе аустро-угарске за вријеме окупације у нашој земљи и у Србији као и њемачке трупе у Белгији и у сјеверним крајевима Француске.

Према томе Велике Силе морају наредити да србијанске трупе евакуишу Црну Гору, ако хоће да поштују своје најсвечаније обавезе.

Краљ. Црногорска Влада ни мало не сумња да ће та евакуација бити наређена, у толико прије што се налазило у времену када је Врховни Савет, осуђујући насилну анексију од стране Њемачке, квалификовао овај злочин: *највећом повредом међународног морала и неприкосновеном међународног уговора*.

Свјестично томе нема никакве препреке да се Краљевина Црна Гора пријми у Друштво Народа.

Изволите примити, г. Генерални Секретаре, увјерене мога високог поштовања.

Рим, 18. новембра 1920.

Ј. С. Плавенац

Предједник Министарског Савета
Министар Спољних Послова

ДРУШТВО
ЦРНОГОРСКИХ

НОТА

ЦРНОГОРСKE ВЛАДЕ ДРУШТВУ НАРОДА
ПРОТИВУ СРБИЈАНСКИХ ЗЛОЧИНА
У ЦРНОЈ ГОРИ

Господице Предједнице,

У име Владе Црне Горе, част ми је упутии Вашој Екселенцији фотографираниу трећу страницу листа „Трибуна“ (из Београда), органа радикалне странке г.г. Нашића и Веселића.

Овај орган србијанске радикалне странке публикује злочине почињене према црногорском народу, стављајући их на терет режима, који су шефови ове странке увели у Црну Гору после њене окупације од стране србијанске војске.

Из приложеног превода, Ваша Екселенција ће се моћи увјерити да ово признање органа радикалне странке потврђује злочине, које су војска и србијанске власти почињиле у Црној Гори, а које је Влада Црне Горе измјенила у својој изданичној публикацији „Документа о србијанским злијерствима у Црној Гори“, и коју сам имао част, да Вам упути.

Ево што овај лист тврди:

1. Да су србијански војници стављали нације под потуле жена, при тијелу, у Ровница (област Колашина), тукући ове нације, које, разјарене, уједлаху ове несретне жене проузрокујући им ужасне болове. Ово је чиниено у циљу да их приморају да покажу пребивалиште њихових мужева и браће, који се налазе по планинама као устаници, не хтејши признати насилну анексију Црне Горе и положити заклетву србијанском краљу Петру, а међутим те свроте жене нијесу знале где они пребивају. (Види стр. 46 књиге „Документи о србијанским злочинима у Црној Гори“.)

Вође ових никизација бијеху србијански официри: пуковник Душан Бесарбић и мајор Ђорђевић Роксандић. (Види исту књигу стр. 44.)

2. Да су Србијанци затварали жене при порајају, од којих су многе после рђавог

поступања умрле. (Види исту књигу страна 23—30.)

3. Да су војници и власти србијанске убијали мирне људе, који су били затворени по подручјима, само зато што су претпостављали да су ова несрећници симпатизирали устаницима. (Види исту књигу стр. 30—37.)

4. Да су мучили и изобличавали представнике црногорске државе, као и представнике цркве. „Трибуна“ каже да је заиста кнезетин Мојаш Поповић био оседаван као кош и тако кођен кроз народ. (Види стр. 23. исте књиге, глава: „Злочини почињени противу приватних у циљу унижења престижа цркве и црногорске државе“.)

5. Да су одбачили и повалили 13 црногорских капетанија. (Види исту књигу стр. 8—18, глава: „Оштри преглед система терора који су Србијанци проносили над читаним становништвом Црне Горе“.)

Сем злочина публикованих у књизи под насловом „Документа о србијанским злочинима у Црној Гори“, „Трибуна“ износи још друге, које Влада Црногорска није знала из разлога цитираних у предговору исте књиге.

Послије овог случајног признања „Трибуна“, послеје докумената које је Влада Црногорска имала част поднијети Друштву Народа, послеје рапората американских и канадских мисија изнесених у књизи „Документа о србијанским злочинима у Црној Гори“, Црногорска Влада се с правом нада да високи скуп веће остати равнодушан према жалосној и несправљеној судбини црногорског народа, који признава правду и правду!

Исто тако Влада Црне Горе сматра да ће се Високи Скуп Друштва Народа с њом сложити, да г. др. Спалајковић, делегат Србије, нема права говорити у име правде и хуманости у прилог несрећног народа Јерменске послеје злочина, који су војска и власти србијанске почињиле у Црној Гори, а које потврђује и органи радикалне странке, чији је г. Спалајковић један од најватренијих чланова.

Изволите примити, Екселенцију, увјерене мога високог поштовања.

Рим, 4. децембра 1920.

Ј. С. Плавенац

Предједник Министарског Савета
Министар Спољних Послова

ГОВОРИ

италијанских народних посланика у Црној Гори приликом расправе о Радикалном Уговору, одржани у италијанском парламенту од 24. до 27. новембра 1920.

(Из стенографских бјелешки)

Васило Ериести (популарна странка):

Овим питања Далмације има још два питања, која имају велику важност. Организира се да их у вратло напонамем поштованим друговима: питање независности Арбање и питање независности Црне Горе. Ми смо за независност ових малих држава. Из уговора закључених у Рајалу не имамо никакв је споразум између заступника италијанских и југословенских, али желимо, да овај зајест одлучи у позитиван корал, који је учинила Италија, буде конкретан држављен југословенски у погледу поштовања слобода и независности ова два народа.

Венерал Ан Вердио Ампольо (либерална странка): Надам се, да ће влада имати у обзир у питању Црне Горе прокламисне интересе, који са тим питањем стоје у вези. Црна Гора, ајсран савезних Србије у ова два балканска рата, ајсран савезних Атајте у овом великом рату, у који се бадила свима својим силама, онда кад Атајте зајест не изгледаше јача од неспријатеља, од назад двије године третирала је на начин, који сачињава једну од најстраховитијих неправда, које бјудеши Историја. Италија се не смије учинити савесником у овој неправди. Италија треба, да до крајњих граница потпомогне овај мали херојски народ Црне Горе. То јој налажу поштовања својих традиција и интереса. Ито злочини против Црној Гори, покушавају да учине овај који не то имају али нисмо да имају интерес, тумачи се, на жалост, неморалношћу и егоизмом,

који су увијек доминирали под њим режими међународном политиком, али, да то чини овај који би био Италија имао против сопствених интереса, не само што би било неправилно, него би било и измотски!

Гаспарони Луђи (странка народног препорука): Италија напустила Арбању, већ учињеним, као и хрватским Црне Горе, готово учињеним, губи доминацију домет Јадрана. Шутање о Арбањи и Црној Гори, приликом закључивања Равалског Уговора, даје нам право мислити, да је судбина ових двају земаља остављена одлучи Конгреса Великих Сила. О овоме сва одговорност пада на владу, који је у осталом већ означила пут: потпуној асимилације ових двају народа, без обзира на интересе свргнутих династија, или ових којима се срећа осјећивала.

Манес Карло (исте партије): Савезнички дипломати, који су сједнели на Конференцији Мира у Паризу, прије него што су пошлели да потпишу Версалски Уговор, нијесу се сјетили, да за столом Конференције Мира немамо управо једног од ових малих народа који, и ако мали по простору земљишта, у толико је више имао право за своје самоуправљење и за своју слободу! Црна Гора би загубљена између ирачких простора 14 тачака Вилсонових, — издава београдскога. Можда ли дакле усљед овога сматрати као неповратно изгубљено право Црне Горе, да одлучи сама о својој будућности, о својој судбини? (уздања у ријеч.) Њој се, рећи ће се, тако одговарају колегини, који не прецида: да је Црна Гора жртва Равалског Уговора. Ми нећемо и не можемо држати то за тако. Равалски Конгрес није се отворио значајним изјавама, али у овим полувластима рекло се, а ауторизирани штампа и објавио је, да ће наћи опуномоћеници преговарати на бази 5 тачака фундаменталних: источна граница, питање С Ријеке, питање острва и Далмације, питање Арбање и питање црногорско. У пет дана преговарања питање арбањашко и питање црногорско изгубише се, и са значајног избора није о томе било ријечи, до ода, када, ако се добро сјећам, поштовани министар иностраних дјела у изјави једном италијанском листу рече, да ова два питања нијесу апсолутно прејудичирана Равалским Уговором. Ето због чега, поштовани другови социјалисти, ако и у мене као и у вас може поћи основана сумња за штотог слично овоме што сте ви примијетили, *иначе морам тврдити да имам право на и дужности, да не сумњам у тако јасне изјаве владе, и чекам поводом тога од поштованог министра иностраних дјела прецизна разјашњења*, јер ми не можемо не интересовати се овим питањем, ако још вјерујемо у потребу високих идеала правних и грађанских у међународним односима, који морају постојати између народа, као год и између класа и појединих особа. Ово и због тога, што је проповољно и правно из основа погрешно гледиште, на које се ослањају они, који пристајући тети г. Радовића, пристају тети прелажења *sic et simpliciter* преко питања Црне Горе — не консултирање — којој није дозвољено да гласа хоће ли ући у састав Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца. Осим тога, у поступку према Црној Гори били су и династички разлози умјештани, и које италијански парламент не може узети у обзир. У осталом у Црној Гори је веома мало ових, који дијеле идеје г. Радовића. За ове „идеје“ г. Радовића налазило јасна објашњења, више него у савим публикацијама и документацијама г. Поповића, у фактима, који су претходили манифестација гледишта г. Радовића. Добро је да италијански парламент има стално у виду развој политичке акције г. Радовића, оснивача „Црногорског Комитета за народно уједињење“, који је дао приставак на Крфску Декларацију. Радовић, као председник министарског савета црногорског, први пут 18. августа 1918. (пријеме јом несумњивој подноје је Круни један акт, којим је хтјео санкционисати уједињење двају земаља: Црне Горе и Србије. (Још се не говораше о уједињању није Југославије, још Крфска Декларација бјеше далека, Рински Пакт још даље; можда нико и не мислило на њега). Актим тим хтјео је дакле да сједини просто на просто Црну Гору и Србију, под Династијом Карађорђевића. Црногорска Круна одби овај први предлог. Али, г. Радовић 11. јануара 1917. поднесе један други, који би одбио. Само послје овог одговора краљева слједила оставка Радовића кабинета, а оставка овог слједила уставом да „Црногорског Комитета за народно уједињење“, у који је предлажено Радовић, а који је извршио до овог часа један сави акт важан с политичког гледишта: приставак и *Mei* (без услова) на Крфску Декларацију. Овим савиш путем и на овај само начин изјавио Црногорци дали су свој приставак 11. августа 1917. на Крфски Пакт, који је 20. јула био закључен на Јерејском Острву између

г. Пашића, председника србијанског министарског савета и г. Трумбића, председника Југословенског Комитета, садашњег југословенског министра иностраних дјела. Али у исто пријеме, гласови сави Црногорца, који су се налазили у иностранству, Комитет Избеглица у Паризу, и званични лист једнодушно одлучио и прецизно изјавише да само црногорском народу припада право да одлучује о судбини својој и своје земље, којом не могу владати нити је предлажати личности негодворне. На очајни крик бола, који се послје диго због небројених жртава које су окривиле малу земљу црногорску: на вјест о изјерском режиму који притискује Црну Гору, савјест италијанског народа, без разлике политичких странака, није остала неосјећљива, и *свакој страни у Италији припада част, нити је ствар независности Црне Горе учила својом*. Услед овога ми држимо, да ће политика владе и у том питању бити једнодушна и прецизна! Нека се не рече ни не мисли — зар није тако поштовани министар иностраних дјела? — да ово питање у односима Италије може бити прејудичирано одсуством на Конференцији Мира у Паризу малог краљевства црногорског? Ја сам сјасан великошћу односа на предмети овакве природе и свих дубоких значења која вуче за собом одсуство или присуство, на изјесним свечаним међународним акцијама заступника једног изјесног народа (мисли на Конференцију Мира), али не могу претпоставити, да у овој материји, која је битно динамичка и промјенљива, може бити једна ствар суђена, а противу које не може устати не само слободни дух једног народа вјерног својим традицијама, него и сама јака акција владе, које се осјећају подстрекуте — као што је случај у Италији — својим традицијама и осјећјима хуманости. Не могу мислити, нити ће Парламент хтјети признати, да може нати тајних пресуди, непромјенљивих у овој материји, или да оваква питања могу бити прејудичирана одсуством или присуством на нарисним преговорима представника, који нијесу били ни позвани. Што нијесу били позвани, било је зло. На сави начин Италија не само што није дала никакво одобрење за то одсуство, него није могла, не може и веће никада моћи одобрити то, а у име ових принципа на основу којих је створена као народност и сједила. *Свако овим начелом, о којем, а тако са овим духом, а у очекивању трајених одлука, ми који сачињавамо групу црногорских народних преговораца гласамо за Равалски Уговор.*

Држим да ће у конкретним питањима која су везана за акција владе бити таква каква само савјетују: част земље и велике либералне традиције Италије. (Одобравања)

Д'Ала Францеска Саверија (либерална странка): И ја такође са овог мјеста упућујем поздрав Великој Црној Гори — и као ми је да на посланичким клупама у центру не видим симпатичног друга Кориса, који је учинио један предлог у корист Црне Горе, на који су се у своје пријеме потписали већина присутних посланика. Упућујем поздрав Црној Гори, која је патила Црној Гори која је велика; Црној Гори која трује у тамницама у Подгорици и на Цетињу; Црној Гори, која је преко својих главних политичких људи изјавила, да не тражи друго него чисту негиранију јој слободу изражава своје мисли.

Јабини Стефано (популарна странка): У Равалу ништа није речено, нити се могло рећи за Црну Гору, чија национална егзистенција није се могла, нити се може једним потезом пера изрисати са европске карте. Немам потребу да подсетим италијански Парламент, да о овом питању постоји једна резолуција потписана од 200 посланика, која се не може багатеисати, јер је она за нас обавеза чести.

Федерација Луђи (либерална странка): Хтјео бих знати, јер није јасно, је ли у Равалу итало на основу каквог је права Србија поднела Црну Гору и окупирали Сјеверну Арбању. За Црну Гору можда ће нам се рећи, да је зло већ учињено и да је херојска мала држава остављена изван Конференције Мира, те да од тог дана на жалост морамо држати, да је она на неки начин међународно уништена, и да све ово, што се сада догађа, није друго него последица те погрешке. Заста то би био један комонд алиби, да се нађе измишљеног сопственог понављања измишљатине у погрешку других. Њих би било толико много, да могу на тај начин измишљати сваку даљу повреду права и интереса Италије; али, ми смо видјели, да је у Равалу ситуација била таква, да је ово питање могло бити поново стављено на дневни ред и доведено до повољног ријешења. У сваком случају, погрешка других није добар разлог за оправдање, да се погрешка понавља и учини коначном. Може ли се тврдити, да Црна Гора међународно више не постоји, кад јом и данас

Италија и све друге Велике Силе држе дипломатско представништво код Црногорске Владе? Је ли требало да се баш Италија не занемарује о судбини тога арло несрећног, али веома поносног народа? Наје по српједи династички интерес, као што су неки подло рекли, него је то једно питање, које обухвата један велики прилики правде.

Викторијо Кинце Францеско (социјалистичка странка): Грчка се увек налазила на рачу Бугарске и Турске, а Србија гута коштају са бољничком луском, коју јој је немогуће сварити, а то је Црну Гору. Ово је јединствени пример „ослобођења“ једног малог народа путем штељива у „братској“ утроба свога сусједа!

Киеза Еуренио (републиканска странка): Не може се дозволити да економске преговоре са Југославијом води овај, који има личних интереса у овим земљама; овај који јуче бјеше са Црном Гором, а данас се ставља у службу Србије. Ми имамо потребу, да не попише у овим преговорима ни најмања сумња о спекулацији. Овај, који је имао жељезницу и дуван у Бару, не може бити делегат за склапање споразума у овому корист, а да на тога можда мање на површину концесија његовом друштву за трансбалканску жељезницу. Не могу бити у исто пријеме преговарачи дипломатски и предузетници трговачки: има мјеста и за једне и за друге, можда могу користити више други него први, али ове дане службе морају бити тачно одређене и одвојене, или треба ићи у „задњи“ опуномоћеног министра или у овој „прилици“ трговца; али ићи у једном својству а преговарати за друго, не може бити дозвољено. Влада ће ово разумјети!

Сем Бенели (странка народног препорука): Права захтјева да Црна Гора и Арбања треба да буду слободне.

Министар Иностранних Дјела **Гроф Сфорца**: Дјело, довршено у Равалу, довршено је, треба рећи, на част Италије, без и једног ријечи која доводи у питање или жртвује друге народе, било нам је мање тешко довршити једно срцење потпоре Влада Француске и Енглеске, које су чак и на лигурској ривијери послани управљачима српског пријатељског савеза највише препоруке и ревности, а у сопственим интересу њихове земље.

Ла Пела Алберто (радикална странка): Пријамно и задовољно са особитим задовољством ријечи Грофа Сфорца, да у равалском споразуму не постоји ни једне такве изражене или према којој би се могло закључити, да су црногорци или арбањаци други народи. Ми држимо, да независност Арбање и егзистенција Црне Горе морају бити гарантоване из разлога више осјећају међународног права; али истовремено још да би било штетно по наше животне интересе, што не би могло бити толерирано, дама било промјена у домет Јадрану, јер би дефинитивно компромитовала ситуацију, већ створену на нашу штету.

ЦРНА ГОРА И РАВАЛСКИ УГОВОР

Као што је познато, на италијанској ринијери, у Равалу, закључен је прошлог мјесеца уговор између Италије и Србије, којим је ријешен спор између ове двије земље, који већ скоро двије године траје.

Нико нема разлога више од нас, да се радује што је између Италије и Србије дошло до споразума у њиховом међусобним односима. Као каква огромна стјајала је питање итало-србијанско пред питањем Црне Горе, које је сматрано погрешно од Великих Сила као да Јадранског Пантића. Велике Силе су се изговарале до сада што црногорско питање није ријешено тиме, што није био ријешен главни дилематски проблем, т. ј. питање итало-србијанско. Ово је исто важно и за питање Арбање. Међутим споразумом у Равалу отпао је овај главни разлог због кога смо морали чекати пуно даље године, под крајним режимом Карађорђевића, на рјешење нашег питања.

Сад је лаке ред на Црну Гору и Арбању. С тога ми можемо бити задовољни, што је споразум у Равалу постигнут. Кад ће наше питање бити рјешавано, немогуће је тачно рећи, јер то зависи од многих околности и догађаја који су на помолу. Свакако, претпостављамо да већемо много неједна морати чекати док тај, тако жељени, дан дочекамо.

Као што смо рекли, уговором у Равалу ријешен је само један дилематски проблем, т. ј. тајм-зависно итало-србијанско питање. Међутим југословенски ала-

данс преса, на чаш и министри Веснић и Трумбић, протуралу изјести, да је са уговором у Равалу ријешено и питање Црне Горе, т. ј. да је Италија признала насилну анексију Црне Горе.

Кад се би међу нашим читаоцима и мало људи, истина честитих, али не довољно личних политичких и међународних питањима, ми не би смислили потребу да ову безобразну лагу Веснић и Трумбића побавимо.

Питање црногорско, као год и Арбање, јесте по својој природи међународно. Њега не може, све каз би их и хтјела, рјешавати влада Италије у неком директном споразуму са Србијом. То питање свада у надлежност свих Сила, и ове су се обавезале, да ће га ријешити. Ми смо у прошлом броју нашега листа публиковали 16 одлука и документа, који долазе од Конференције Мира, или Великих Сила, а којима се то доказује, те с тога немамо потребу враћати се на то. Данас пак доносимо горе посланика и министра сопствених послова Италије графа Сфорца, који се односе на Црну Гору, а које су држали у италијанском парламенту приликом расправљања равалског уговора. Из тих говора читаоци ће се увјерити како дрско и тенденциозно лажу Веснић и Трумбић, јер су представници свих италијанских политичких партија не само констатовали да питање Црне Горе није ријешено, него су тражили пуно респектоса њених суверених права. На истој сједници граф Сфорца је изјавио, да питање Црне Горе и Арбање није додиривано, што је већ раније био изјавио преко листа „Il Tempo“ други делегат Италије у Равалу г. Бономи, министар војни. Зашто онда свјесно лажу Веснић и Трумбић?

На првом мјесту они су хтјели оним лажом утицати на изборе у Црној Гори и убити код црногорског народа наду на ослобођење изод тиражије и српског робства, чиме се, по њиховом мишљењу, убила отпорна снага његова. Други је разлог тај, што су они хтјели утицати на страну јавност, која скоро сва, сад више него икад, води кампању у корист Црне Горе. Они се надају да ће, представљајући питање црногорско као сришени чин, престати самим тим кампања у њену корист. Али Веснић и Трумбић нека буду увјерени, да ни у једном ни другом неће успјети, јер се нерасположење против Србије у Црној Гори и кампања свјетске штампе у корист њену залази на оној степену одакле почиње расти геометријским прогресијом. То више нико не заустави.

Потребно је да подсетимо читаоце, да смо у „Гласу Црногорца“ број 85, од 2. августа о. г. рекли да питање Црне Горе не може и неће бити рјешавано у будућим преговорима итало-србијанским, којим приликом смо и изложили разлоге за то.

Мизерија једне конституанте

Крајем прошлог мјесеца објављени су у Југославији избори посланика за конституанту, која би имала да удари темеље овој новој државној заједници. Од свих нових европских држава које су поникле из овога рата, Југославија је последња по дану саставила своје конституанте. Разлози овоме леже у намјери изјесних југословенских, а свецинално србијанских политичара, да у овом дугом међувремену припреме терен за остварење својих планова, снованих још прије свршетка рата, а нарочито да спрже прила свакој опозицији, чије би се тенденције носиле са политиком србијанске династије Карађорђевића и са интересима личности, које воде искључиво династичку политику. У тој заклученој акцији лежи узрок скоро никаквој могућности изјављивања народа, који се и у тој новој држави, као и раније у Србији, на основу своје природне слободе третира само као подлога, на којој има да дијета династичка и балканска олигархија уједињених сила из свјету крајева ове нове државе.

У својој брошури „Шта је трећи ред?“ дао је француски државник Sieyès прву теорију уставотворне власти. По њему је уставотворна власт она власт, која успоставља све друге власти: та власт припада искључиво народу, коју он врши преко што већег броја својих нарочитих представника у нарочитој скупштини. И док је обична законодавна скупштина ограничена уставом, докле конституанта није ограничена ничим; то је једна скуп-

штину свепољна као и што је сам суверени народ. Ови принципи Sieyès-ови остали су у снази и данас. Конституанте нових европских држава — Пољске, Чехословачке, Финске, итд. — рјешавале су потпуно слободно и безгранично самогласно како о државној форми, тако и о унутрашњем државном уређењу. Далеко од сваког утицаја, те су конституанте очувале принципе неограничене народне самогласности и суверености и одлучавала њиховим домета је удариле дотичним новим државама онакав темп, какав одговара жељи велике народне већине.

Југославија, као што нећ наменито, спремила се да посљедња од нових држава у Европи на својој конституанти ријешити питање како своје државне форме, тако и свог унутрашњег уређења. Компетенције њене према праву југословенског народа, треба да су државотворне и уставотворне; та конституанта имала би на солидни правни и социјални основу да стави овај скуп међусобно толико различитих покрајина, које се, стицајем околности, налазе данас у границама југословенске државе. Упоредиће јединицу Италије или јединицу Пјемонта не одговара случају Југославије ни формално ни садржајно. Јер док се у наведеним државама удружише и јединице покрајине историски једнога народа, покрајине растануле и туђене различитим културним круговима, у једну некад нећ постојећу државну јединицу слију њих, докле у Југославији династија баш културно најниже стојеће покрајине, чији је пријесто још уз то њеним саучешћем 1903. год. залинен крваву њених претходника и 1917. год. крваву њених њених официра, та династија без обзира на поуче које даје историја и без обзира на резултате социологије, насилно хоће да под свој јарам стави народне групе и покрајине, које никада до данас нијесу образовале једну целину спојену једном националном и државном идејом. Што је најгоре, та тежња србијанске династије руковођена је једино безбрижним амбицијом да власт свог стварно апсолутистичког пријестолја наметне и оним, од Србије културно далеко више стојићим покрајинама, које великом нећиним свога становништва стоје према њој у отвореној опозицији.

Изборима за југословенску конституанту претходило је доношење једног специјалног закона о тим изборима и о раду саме конституанте. За тај закон мора се рећи да је све друго него ли закон, који би одговарао потребама и жељи народа у Југославији. Закон тај донесен је од југословенског привременог парламента у Београду, који је састављен од чланова бивше србијанске народне скупштине, чији је мандат истекао још прије пет година, и од чланова југословенских политичко-партијских одбора, које су у тај привремени београдски парламентар послали ти исти партијски одбори сами, а никакво народ. Дакле оним начином састављено тијело, у чијим избору народ није имао апсолутно никакво судјеловање, донијело је закон о југословенској конституанти.

Када посматрамо принципе, који овим законом провиђају, видимо да он далеко стоје иза оних, које је француској уставотворној скупштини Sieyès још 1789. год. изложио. Неограничена народна уставотворна власт, која је основно објектје сваке конституанте, југословенској конституанти одузета је нећ примом параграфом закона о њеном раду, по коме је народни суверенитет бачен у прах, јер је србијанском принцип-регенту резервисано право, да ту „конституанту“ својим указом може распусти и овога момента, када му се рад њезин не би смјдио. Из овога јасно излази, да та и таква „конституанта“ о државној форми неће моћи ни дискутовати, јер је рад њезин стављен под стварну контролу једног репрезентанта монархског државног облика. Да је ово тачно види се и отуда, што је свако републиканско писање југословенске штампе до данас било систематски угушавано, а цензура у понеким југословенским крајевима и толико је далеко ишла, да је забрањивала појединим личностима чак прештампивање постојећег швајцарског и сјевемерноамеричког устава! Још прије три мјесеца суд у Загребу, под утицајем безобзирне клеветничке хајке династичке београдске штампе, осудио је био на двије године тамнице народног заступника Стјепана Радаћа, без обзира на његов посланички имунитет и револт хрватског народа, једино зато, што је на питање једног котарског предстојаника: Шта ћете радити на конституанти? одговорио: „Гласати за федеративну републику Југославију.“

Као са прејудуцирањем и насилним натурирањем државне форме, тако су србијански династичари осталим југословенским

покрајинама апсолутистички натурирали и централистичко државно уређење. Покрајинске парламенте Хрватске, Словеначке, Далмације, које је парламент и сама Аустрија била поштовала, србијанска династичка клима укинула је, а именоване хрватскога бана ставила у зависност потписа србијанског министра полиције. У исто вријеме постојеће законе дотичних покрајина Србија је полицијским путем систирала и напореда с тим заводила онамо непарламентарним путем законе србијанске. Без икаквог законског ослонаца, та србијанска силничка клима почела је међу своје присташе, њиховим доборовољем т. ј. озлоглашене комите, дијелити њење махом страних, одсутних или избјеглих лица и такав незаконити рад назвала је „аграрном реформом“.

На исам бројни састав посланика из појединих југословенских крајева за београдску конституанту почива на имовињама сваке статистичке тачности. Као бројна основа узет је попис становништва од 1910. године. То је учињено због тога, да би Србија могла имати на конституанти посланике и за онај миљон и по душа, који јој је за вријеме овога рата погинуо и изгинуо. Но и без обзира на онакву непријерну неправилност, Хрватска и Словенија, чији је број становништва 1910. год. био скоро једнак броју становништва Србије у границама од прије 1912. год., имаће да бира 88 посланика, док Србија у тим старим границама бира 97. Покрајина Србија доводи на конституанту и 55 посланика из Старе Србије и Македоније, чији је број сама Србија потпуно на своју руку одредила, јер у тим крајевима редовао попис становништва 1910. год. није никако ни аршен, док по статистичким подацима које је за те крајеве имао данас, број посланика за Стару Србију и Македонију ни у ком случају не би смјо прећи број 35. Сличне манипулације, које имају као циљ мајоризирање осталих Југословена од стране Србијанаца, вршене су приликом одређивања броја посланика и за остале крајеве.

Даља једна неправилност лежи у томе, што у изборима за конституанту нијесу могли учествовати сви држављани. Због великог дефицита народног факта, што је овај начин изабивања према уставним народностима. Самоољним тумачењем и извршавањем највишег одредаба уговора о миру о праву оптријати страних елемената за неке сусједне земље, устрављено је у Југославији право гласа оним Мађарима и Немцима, који нијесу положили претходно заклетву краљу србијанском, а међутим то је право дано онима од њих, који отворено помажу акцију династичку. Као нарочити тријумф мора се истаћи, да је изборно право било дано чак и оним Русима, који су се са остацима Деникинове армије склонили у Србију и Војводину, по који и не помишљају да постану држављанима Југославије.

Без сумње да најегримијом осуду заслужује факат, да је иницијативом Србије, југословенски закон о конституанти уурпирао себи и такве компетенције, које му ни по којем праву не припадају. Наме београдска конституанта отворено иде за тим, да накар једнострано и формално санкционисање један међународно-правни узар, који је Србија покушала извршити још 1918. год.; београдска конституанта спрема се да демонстрира од саме Србије иницијативу манифестацију присаједињавања Црне Горе Србији. Црна Гора, дакле, која ни по чему није престала бити суверена држава, која има како свог владара, своју уставну владу, тако и парламентар, која има, а то је најглавније, чврсту вољу свога народа да и даље живи као слободна и самостална држава, та Црна Гора законном о југословенској конституанти губи, прво, своја четири округа, којих јој Србија одузима да би ондје могла истиснати своје кандидате, та Црна Гора имаће за вријеме избора све своје прилике по србијанским тактицима, та Црна Гора, још од стотине година у свом политичком животу слободна и демократска, вољу свог цјелокупног народа има да изрази не у својој него у туђој конституанти преко 10 људи. Дакле једна суверена држава има своју будућност да одређује у конституанти једне друге државе, која је све њене правне институције погазила својом окупаторском чизмом. Шта би свијет рекао, да је на пр. Финска приморана била да своју будућност одреди на незаконити конституанти у Берлину, или Чехо-Словачка на конституанти у Бечу, а Пољска у Будимпешти? Но и осим тога, свако ко је мало пажљивије пратио развој догађаја у Србији и Црној Гори, зна, да партиципација те десеторице Црногораца у Београду, како то предвиђа закон о југословенској конституанти, има да значи

нову „Подгоричку Скупштину“ са свима њеним злим појавама и посљедицама: фалсификовање народне воље, народни отпор у земљи, крваве устанике, убијање србијанских војника и чиновника од стране црногорских устава, зајерске репресалије од стране Србијанаца, непрекидну нечувену економску и социјалну биједу и онако већ јединствено намученог становништва Црне Горе. Ту слику стварности мора имати пред очима свако, ко би и данас још хтио вјеровати, да су слободни били избори у Црној Гори за београдску конституанту и да би се на тајвој конституанти могла манифестовати права воља народа црногорског. А да и не укажујемо на неправилност, да су од битиља у Црној Гори сасвим биле искључене оне десетине хиљада Црногораца, које се од србијанских терора моралоде склонити у Италију или Сједињене и Јужну Америку.

На завршетку овог прегледа развоја уставотворног приврема у Југославији можемо слободно рећи, да је блиска будућност југословенског народа под знаком таквих несређених и бурних прилика, које су свашта прије него подлога за нормално напреткање народа и државе. Већ досадашње прогонање и противморалне махинације само једне групе у држави упркос интересима читавог народа проузроковале су такво стање ствари у земљи, да су Југославију отворено напустиле све пријатељски јој наклонене државе, па чак и њена главна протекторка Француска. На онаквој незаконитој и противнародној основи скупштина конституанта у Београду не само то неће бити ни приближна слика праве народне воље, него ће и у савјеме народу још потенцирати оне струге, које су у стању да државу потресу из темеља.

Французи за Црну Гору

Слободна Трибуна „Фобург“ у Паризу приредила је 23. новембра предавање у одбрану самосталности Црне Горе и права њеног народа.

Конференцију је одржао предсједник удружења г. Лео Полдес у француским цртама прихватио је француског публици ментадет београдских уредница, који су Црну Гору подвргли осуди и казни. Приказано је у правој свијетлости србијанску династију, која је од дана постанка до данас само помоћу убиста себи крила пут и терором се наметала народу. Цитирао је неколико најкарактеристичнијих примјера злочина које су србијанске власти чиниле у Црној Гори. Публика је била јако потресана и из њене се сепривне гласи уздици гласи. Али гласије је достигао свој врхунац када је предавач са документима у руци стао доказивати савјеште извршених војних и дипломатских француских личности у злочину према Црној Гори. На крају, предавач је био бурно поздрављен.

Неколико слушаона из публике узели су ријеч и најотрије осудили политику извршних француских политичара, који су се ставили у службу династичке Србије за уништење Црне Горе, а који су својом фаталном политиком допринијели да мали народи данас замиру од Француске, док су до јуче у њој гледали незаинтересованог борца слободе и права народа.

Један француски публициста покушао је да нападне Црногорце да су и они као Србијанци брутални насарни сусједи. Новинар г. Селаконих реаговао је на то, доказујући да су Црногорци један кавалерски народ, који не напада, али брани своје право. Том приликом, у кратким цртама, али редифно, изложио је питање црногорског устанка против србијанске окупације, жалећи проливу братску крв. Сменуто је који су кривни и њихови саучесници, као што је то раније учињено у једном свом чланку у Минићевој „Слободној Србији“. Говор г. Селакониха био је симпатично поздрављен. Један француски интелектуалац, ратни инвалид, у своје говору обратио се присутнима питањем: „Зар смо у овом рату за право и слободу народа дали толике жртве, да докенамо да један од савезника, Србија, чини зајерства и даи једног од савезника који је својим витешким задужио човјечанство.“

На завршетку предсједник збора предложио је да се изгласа резолуција: да се припре синајати Црној Гори и борби коју сада води њен народ за право и слободу; да Србијанци морају евакуисати Црну Гору, те да Црногорци буду господари у својој кући. Резолуција је примљена једнодушном узгласом многобројне асистенције састављене од грађана разних партија.

Сјутра дан, 24. новембра, у сали „Же де Пом“ у Тилеријама, приликом једне литерарне конференције, г. Моис, организатор удружења „Асоцијацион Латин“, који је био узео ријеч на конференцији коју је „Фобург“

приредио уочи тога дана, устао је и казао да жели да допуни свој говор тијем, да су Црногорци један витешки народ и савезник који је до краја извршио своју дужност и да Француска, као и остали савезници, морају да о томе поведу рачуна, те да Црној Гори врате слободу, да у својој слободној и независној држави располаже сами собом. Удова једног вишег француског официра такође је изјавила своје синајатије Црној Гори и дивљење за црногорске жене, које се раме уз раме боре са својим мужевима и браћом за право Црне Горе. Говори су примљени уз одобравање присутних.

Комитет „Франс Монтењегро“ и други пријатељи Црне Горе одлучили су да приреду једну серију предавања у корист њезу у Паризу и унутрашњости Француске.

Лига Права Човјекова и ревија „Ла Дипломасион Публик“ приредила су 28. новембра у Паризу код Париза конференцију у одбрану части и права Црне Горе. Конференцију је посјетило велики број грађанства разних странака, ма да су противници (наравно Србијанци) кроз варом нили да уништавају плакате, којима је била објављена конференција. Конференцију је отворио г. Др. Деобон, приказавши ситуацију Црне Горе, неправде које јој се чине и невољедни дух црногорског народа, који се бори за своје право и који ће напосири побједити. Говорник је био пренидан бурним одобравањем и аплаузом присутних. Затим су узели ријеч г. г. Деметриј Либер Русел, који су изразили своје синајатије црногорском народу, осудили политику савезничку и зајерства србијанска, који су од јучерашњег савезника направили мученика и подјарини један народ.

По жељи предсједништва збора, узео је ријеч г. министар др. Шоф и на своје стране изложио питање Црне Горе. Он питање социјалистичке странке, објаснио је мотиве борбе црногорског народа, који је никада био потпуно слободан на Балкану. Наглашено се збору и изразило вјеру у побједу правде ствари Црне Горе. Говор г. Министра био је примљен једнодушним одобравањем.

На приједлог предсједника збора, једногласно је донесена резолуција: да се изрази симпатичност црногорском народу, чија је слобода придржавана, а последице борбе у којој је учествовао узга савезницима за слободу народа; да се тражи да Србија мора евакуисати Црну Гору, те да црногорски народ може слободно живјети и располагати собом.

Резолуција је упућена Друштву Народа, Конференцији Мира, разним корпорацијама и владама.

Конференција о Ц. Гори у Женени

Приликом засједња Лиге Народа у Женени, тамошњи наши пријатељи уотријебили су прилику да манифестују за Црну Гору и заинтересују и ширу јавност о њеној земљи како би тиме и самој Лиги Народа у што већој мјери обратили пажњу на неправду и насиље које се врши над Црном Гором и њеним напаћеним народом.

Ова конференција је држала 27. новембра у просторијама Централне Дворане у Женени и била је јавна, приступачна свој публици. Њу је организовао Међународни Биро за одбрану права народа, коме на челу стоји г. пастор Балмас, а чланови управе су јој г. г. Рене Клапаре и генерални секретар г. Ђина Марија д'Русејена.

Њу је отворио предсједник овог Бироа г. пастор Балмас, а држали су је г. Луј Авение, швајцарски публициста; италијанске политичке ситуације, и професор г. Таубер, поливалан и пријатељ Црне Горе; научни дио.

Г. Авение је у једном извјештају, који је трајао читав сат, изложио политичку ситуацију Црне Горе онако како се налазила пред Лигом Народа. Уз живо одобравање многобројне публике, изио је изелуге Црне Горе у прошлости и за вријеме овог великог рата, као и незадовољност Савезника према њој, а понаособ Србије, ради које је и умла у рат.

Професор г. Таубер приказао је живот и обичаје Црне Горе и своју конференцију проглатио са 92 фотографиса синаја из Црне Горе у бојама, које су враћене класи интересовањем и великим аплаузом од стране публике.

Конференција је завршена овом резолуцијом, упућеном Друштву Народа:

„Присутни са предавања одржаног под покровитељством Међународног Бироа за право народа, у Централној Сали, 27. новембра, о Црној Гори, дигути наглаша тог налог народа, окуповалих су Међународни Биро да преда Лиги Народа следеће жеље:“

1. Да Лига Народа употреби све средства која има на располагању да издјелује да србијанске трупе и власти евакуишу територију те државне независне и суверене

државе, да би народ црногорски могао у својој слободи, као сви цивилизовани народи, рјешавати о својој будућој националној и међународној егзистенцији.

2. Да Лига Народа помаже једну непристрасну и независну комисију да констатира постојеће Србијанаца у Црној Гори, који су, према добијеним документима, противни принципима међународног права и најелементарнијим правилима хуманости.

Чланови Међународног Бироа за право народа моле Лигу Народа да удовољни горе поменутих жељама, као и да узме у обзир праведну стар црногорског народа, јер свијетска савјест захтијева јасноћу и правду.

Агенти београдских злочинаца ни ову прилику нијесу могли да пропусте, а да не покушају да ову конференцију омету и да, као увјек досад, јавно митовање тероризирају. Они су на ову конференцију послали два наша одхода и неколицину својих плаћеника, који су, по даном унутрју и наређењу, иза говора г. Асенца покушали да својим невадом осујете конференцију и ослабе утисак ње. И ако на говор нијесу имали права, публици, да би показала непристрасност, устиза је једног од њих да дође до ријечи, али чим је примјетила да је он дошао са већ спремијеним памфлетом, откували су на машини у србијанском консулату, тврдећи скоро неистините ствари и очигледно клеветави, једнодушно је скочила на ноге и забранила му је даљи клеветљиви говор, а кад је покушао да се силом одржи у дворишту, нападнута је напоље. За све вријеме овог инцидента у предсобљу се налазио србијански консул у Женеви Никола Петровић, један мрачни тип србијанске Цинцарине, озлоглашен и међу самим Србијанцима као човек који је на свако зло готов и који се бави најпрљавијим пословима. Очигледно је било да је он и организовао овај дикљачки испад и да га је из предсобља контролисао.

Тако је и овог пута шира публика имала прилику да се очигледно увјери каквим се све средствима званична Србија служи противу Црне Горе и да је на све готова, само да угуши њен праведни протест. „И кад се овако — говорили су — са Црном Гором поступа на страни, на очиглед страног свијета, може се већ нисити шта све раде у Црној Гори, гдје никада контроле немају.“

И тако, у мјесто да овај организован испад осујети и ослаби утисак ове конференције, допринио је, да се тај утисак баш појача и да се свако од присутних још боље увјери каква се неправда и насиље чини према Црној Гори и Црногорцима.

Овој конференцији присуствовало је много хиљада душа оба пола, и међу њима многи угледни Швајцарци и страници, којих у Женеви преко цијеле године има врло много са ових страна свијета, а нарочито сада за вријеме засједања Лиге Народа.

За овако лијеп успјех ове конференције има се нарочито захвалити гђици Русејској, која је неуморно радила да што боље испадне. Ова племенита Пољкиња бавила се за вријеме рата у два маха у Србији, гдје је као добровољница лекара пожртвовано лијечила рањенике и болеснике и сама тифус добила, а када је била напуштена од сваког у поплачењу и једва доспјела до Мадрида, гдје оу јој Србијанци забранили да се узрпа у брод и авакуише, ту је лијечила по нећинама, Црногорци који су се спасли са потопљеног брода из Америке. У њој Црна Гора и праведна њена ствар има великог и одушевљеног поборника.

Цинизам

Антистенова филозофија, особито она његових ученика, које је један историчар умјесто назвао Капуцини старих Јелина, јесте филозофија протесторјата. У посљедњим својим ограничавајући ова сваку културу а особито свака друштвени морал. У томе значењу цинизма се данас горди рјеч у ширим слојевима. Цинизам су највише обојали Вијећа Четворине да ће се чувати права малих народа; по највећим цинизам изражавају ријечи србијанског премијера, којима у Риму сјеска госте на родбинске везе свога суверена са Самојском Кулом!

Невосвијешени не могу разумјети о чему се ради и зато ћемо мало разјаснити.

Отпа садашњег владара Србије, кнез Александра Карађорђевића, побјегао је, кад га је Са. Андрејска Скупштина забранила са престолу, највише под свуте турском нахи у београдско тврђау, а затим са доста дуката преко Дунава у Угарску, гдје је кузио амања у околини Тенкишара. Напали су га данас палили у некоем јом слика његова сина Петра у одјелу мађарских аленки. Свака перодика има ознаку којом се одликује. Код Карађорђевића је то ирлица; бескрајна,

неутољива, што ни од чега не преза и коју никакви ниши, племенитији, алуристички идеали нијесу у стању ни на час потиснути, а камо ли заштити...

У то се вријеме јавља код Хрвата владика Штросмајер, у Србији кнез Михаило Обреновић, а у Црној Гори Никола I. Та су три човјека једина предвидјела данашње догађаје. Михаило Обреновић пада као жртва гнусног убиства у Топчидеру и чу се да се од њега широм васијелог Српства, Належани суд у Србији осудио је in contumaciam као кривца кнеза Петра Карађорђевића на смрт и овластво свакога, ко га еретне на земљишту кнежевине Србије, да га може некажњено убити. И од тада почиње Кајаново лутање. Пронајави је прогутала сву очевину и он се напослетку налази као заборањен бјегунац на Цетињу. Видна злог Црне Горе и петимског Двора као једног огњишта Слободе међу тада још подјармљеним балканским Словенима позната је свакоме. Петар Карађорђевић узима за жезу мишеницу кћер црногорског књаза, књагињу Ђорки, и његово потанино име добија нов сјај. Служај је, напие, пуки хтис, да је и књаз и владика црногорски Петар II Петровић, књаже највећи pjesник и мислилац на Словенско Југу, некретички посветно своје бесмртно дјело „Горски Вијенац“ пратку опл Србије, Карађорђу Петровићу, оснивачу династије Карађорђевића.

Несталан и славољубив, креће се Петар послије смрти своје жене поново у свијет, потуца се од немиле до ведрага, док га се, према документима бившег србијанског управника послова у Берлину, дра М. Богдановића, није сјетио од Обреновића узријеђена Аустрија, помогла распоред мајског атентата и довела га пуна наде за своје циљеве на Балкану, на једне женевске посланичарнице у Београдски Комак. За Карађорђевиће вјерује народ у Србији да су бацили и збиља од 1903. године почињу немири на Балкану. Многи „адамарци су“, што рекао Салуст, „способни људи сумњиви од неспособних, а увијек им је туђа заслуга три у оку“. Надовољен у својој вршњи убиством другог и посљедњег Обреновића, почиње се он одуживати својим добротворима: на аустријског наручја прескаче у руско, а већ послије четврти године шаље дарове на Цетиње — бомбе, које су требале распалити његовог таста, ташу и њихову децу. Кад га, први пут, није је покровитељ био и г. др. Веселић, није успио, ухвата се устаник у Коларину и не престаје све до завршетка рата, у коме је издајство званично Србије према Црној Гори изабало потпуно и без свих доплатљивих обзира на јавност. У важи су неумити пратне ноге. Није помогао ни француски протекторат ни америкаанско покровитељство: Црна Гора још живи, крвари додуше потоком из безброј рана, али дише, постоји као држава. Фронтиски капа није допјела нијде слободу, на ни овој напашеној земљи. Залуд јој Србијанци расељују становништво, залуд убијају све виђеније људе, залуд мите и кукују, врше аулуне и муче глађу остарину, жене и нејач, оданле се пак чује неистрано роптање, треште пушке и види се бланјасак запаљених села, једном ријечи набија незадовољство као и у Хрватској и Словенској и свугдје гдје је ступила нога србијанског официра и полицајца...

Зар није дакле цинизам, т. ј. негација сваке културе и свакога друштвеног морала, кад се тај исти др. Миленко Веселић, покровитељ издајника Андрије Радовића, који годинама ради на чисто личног мната противу свога добротвора и Отаџбине, устуђује немишљено сјетити, и то у ове дане, у Риму споменутих родбинских веза, а зна да је жена италијанског владара кћер Краља Николе?

СТРАНА ШТАМПА

О ЦРНОЈ ГОРИ

ФРАНЦУСКА ШТАМПА

„Л'Ентраинсман“ (Париз, 30. новембра) публиковао је на видном мјесту чланак у одбрану Црне Горе. Пријатељске ријечи овога члана изражавају осјећања француског народа према нашој отаџбини, те их доносило дословно:

„Црна Гора... Та нас ријеч некад подјезаше на одважност једног малог народа горстака, маљубавог у поштење и слободу. Али рат је пријеола преко тога као и преко многих других ствари. Репутација црногорске династије од тада је трнела, а њен народ страдао. Па ипак се дошло отвор једног дијела планинаца србијанској окупацији. Само глас тога отпора доприне нам је као на велике даљине. Дошави смо да је тај отпор у Јахину 1918. г. узео форму устанка. Отада тај прогнанички глас није престајео икати да се пројављује, и покрај присуства неколико Црногораца у београдском парламенту. Шта то Црногорци? Траже, да ли се дозволи да се

потпуно слободно предвидје о својој будућности. Траже, да се, пошто се потпуно освајуше територија њихова од стране власти и трупа србијанских, протути једном великом народном инспирацијом. Траже јавну непристрасну анкету. Траже правду, т. ј. репарацију. Зато апелују на нас, на Француску. Француска се се тошмо оглушава према тим зајалима. Доде ли остати нијема? Не, то је немогуће. Навојда то би значило да смо одустали од овог високог идеала. Њој нас је дошло руководе.“

„Л'Еклер“ (Париз, 4. децембра) под натаном „Мученички народ“ публиковао је симпатичан чланак о Црној Гори. У њему се излаже како је Црна Гора из идеалних побуда ушла у рат и ступила на страну Србије када се још није знало да ће наћи потпору Атаме. У мјесто захвалности, Србија јој се одужила тиме што је и тајно и јавно противу ње интригирала само да би јој убила углед и приграбила је. Легална црногорска влада сада се бори противу тога и тражи да се црногорском народу даде право да слободно располаже својом судбином. Сада је стање у Црној Гори још жалосније него у Јерменској и према овим праведним захтјевима не би требало остати глух.

„Ла Реву Дипломатик“ (Париз, 30. новембра). У својој одлуци да се бори за Црну Гору до тријумфа њеног права, ова угледна ревија на угледном мјесту доноси чланак „4000 Црногораца у србијанским хаусанам“. Приказује најновије публикације о акцији, коју званично Црна Гора, Црногорци и пријатељи Црне Горе у иностранству воде за побједу праведног и свете ствари Црне Горе. Наводимо из чланка неколико ставова који ће најбоље приказати племените осјећаје и љубав наспрам Црне Горе којима је чланак инспирисан:

„Конференција Мира осуђује непријатеља на алоцине, а у исто вријеме дозвољава да Србија исте алоцине арши у Црној Гори. Злочини наспрам Црне Горе горје су, јер је она савремена држава и што је њена борба неједнака: боре се пола милиона њеног становништва противу Србије која има пет милиона.“

„Француски народ... његово јавно мишљење за Црну Гору су. Али зашто најјаснији француски управљачи не дојављују? Доста је, превратите се даљимоз Црне Горе. Ако је Француска пријатељ Србије, не мора бити непријатељ Црне Горе. Част Француске је у питању. Наш је узвик: Француска треба да учини да Србија евакуира Црну Гору и да Црна Гора буде Црногорска. Затвори Црне Горе су праведни. Ми смо узбуњени да Друштво Народа, а особито велике силе Антанте, не могу пријети преко њих, ипак не би ли више вјеровао...“

Дичите се Црногорци, јер племенити и цивилизовани свијет и дивни вид и са дивљом и симпатичном прати нашу борбу и подиже противу небратске и издајничке Карађорђевића Србије, кад што је некад савла и дивно се једном нашим и вавицих преграда кад се гинуло „за крст часни и слободу златну“.

„Нари-Суд-Уест“ (Париз, 28. новембра) публикује чланак о општој политичкој ситуацији и у њему устаје у одбрану Црне Горе и оштро осуђује политику која помаже београдске насиљенике. Династичкој Србији прориче скору катастрофу. Упозорава Француску на опасност којој се излаже, помажући фаталну политику београдске олигархије.

„Тав“ (Париз, 4. децембра) и агенције „Радио“ и „Балкан“ публиковао су ову изјаву г. Министра Шока:

„Србија је починила нови злочин противу Црне Горе. Њене окупационе власти и трупе у Црној Гори вршиле су тобож изборе. То је јединствени случај у Међународном Праву да једна страна држава, која је окупирала силом једну другу државу, још савезничку, овој наметне своје изборе. Влада Црне Горе протестовала је противу ове нове агресије Србије против Црне Горе.“

Они србијански „избори“ сматрају се као ништавни и као да их није било. Осим тога зна се да је црногорски народ изложен најгорим зверствима србијанских власти. Да напоменемо само да 4000 Црногораца гине већ данје године у србијанским хаусанам. Црногорци у трупама напуштају земљу да се спасу терора. Други у планинама продужују борбу против србијанских трупа. Хиљаде Црногораца у егзилу чекају да се ослободе своју отаџбину.

Влада Црне Горе предава је Друштву Народа „Документа о србијанским зверствима у Црној Гори“ и тражила је међународну анкету. Влада је наредом захтијевала да србијанске трупе евакуирају Црну Гору, да њен народ, у својој сувереној држави, може располагати собом, у потпуној слободи и независности. Само тада моћи ће се манифестовати воља црногорског народа, који се дичи својим именом и хиљадугодишњом независношћу своје антеме доновике.“

ЗА СЛОБОДУ ЗЛАТНУ

ПОГИБЛИ ЦРНОГОРЦИ КОЈИ СУ НАО ЧЕТИНИЦИ ВОЈЕВАЛИ ПРОТИВУ СРБИЈАНСКИХ ОКУПАТОРСКИХ ВЛАСТИ

У веомајој борби коју воде црногорски патриоти противу алоцијачких србијанских окупаторских власти у Црној Гори досад је пало много честијих црногорских синова, чија се имена била дубоко урезана у срцима свију честијих Црногораца, који су остали вјерни својим племенским традицијама и вјерни својој отаџбини. Они мученици и народни борци жртвовали се за своју ствар и своје животе положили у одбрану своје воље и народа, чиме су заслужили да их црногорски народ ушати у овај исти род у коме се налазе безброј народних јунака и оспробојних бораца, који су жалијели и умрели за своја права, слободу и балу будућности Црне Горе од Косова до данас.

Зато ћемо ми, с времена на вријеме, навести њихова имена, не да их отргнемо из заборава, јер су она већ дубоко урезана у срцима патриотских срцима Црногораца, који их наговарају с највећим поштовањем као воје Обиљне, а да ми видо одамо пошту за њихов пожртвовани рад на земљу у народ како би и њеним нараштајима послужили као свијетло пријер како се служи отаџбини и народу.

Поручник Вук Немешић из Лукова, погинуо у јулу 1916. у борби на Трубијалу (Рудина);

Официр Ђуро Миловић из Драгоњина, погинуо у планини Њиклаској;

Правник Антоанџе Бојовић, Благо Бојовић, Јакоша Машинић и Радоша Симонковић — сви из Жупе;

Студент Милета Андријевић из Мартинића; Сви ком. Марка Марковић из Пивара, — погинули у мјесцу августу 1919. у Мартинића; Марко, Андрија и Њешико Петковић из Овара, погинули октобра 1919. на Кривоу;

Официр Јован Булатовић и Вучко Раковић из Ровца, погинули у октобру 1919. у Ровца;

Капетан Драгиша и барјактар Милан Бајовић и Васо Муховић из Жупе, погинули јануара 1920. у Жупи;

Поручник Никола Николић из Рудина, погинуо новембра 1919. у Рудина;

Сви су они погинули у борбама противу окупаторских власти.

Слава им!

САОПШТЕЊА

ФРАНЦУСКА РЕВИЈА О Ц. ГОРИ

„Ла Дипломаси Публика“, међународна ревија за грађанско образовање и за документацију економску и политичку која је покренута у Паризу, у свом првом броју од новембра о. г., на првом мјесту дијела за спољну политику, публиковала је о Црној Гори чланак Министра Правде г. др. Пера Шока. Ова угледна ревија проглатила је ову студију о Црној Гори са десет разних слика, у којима се огледа стање и преглаштво црногорског народа.

Препоручујемо нашим читоцима ову важиу ревију, која од свог почетка покреће борбу противу политике неправде и насиља у међународним односима. Она је од живог интереса за све оне који прате политичку ситуацију и развој у разним државама континента и преко мора.

ЗА ЦРНОГОРСКУ ДЈЕЦУ

Le Save the Children Fund Народни енглески комитет, који се придружимо међународној савезу за помоћ дјец, прихватио је преко Лорда Престопа, председника комитета у Глазгову 1600 лира за црногорску дјецу.

ЗА ФОНД СИРОМАШНИХ ЉАКА

Придружили су преко Кр. Министарства Правде за фонд сиромашних љака у Црној Гори: Јусејн Комак, у три пута 2000, Никола Драговић 300 и Миле Савић 2000 франака. Равније сакупљено (издај. Црногорца др. АН од 28. октобра 1920.) 29467.35 франака. Свега 34167.35 франака.

ЧИТУЉА

Напрег неколико дана преминуо је у свом родном мјесту у Бајцима, добар помет и стари и младим борцима патриотски, Саво И. Марковић. Он је био један од оних наших јунака и витезова, који је по цијело вријеме свога живота био за слободу, слободу и независност Црне Горе. Он је до данас својим многобројним јуначким подвизима, који су допринијели да с правом кажемо једно од највиђенијих мјеста у колу наших јунака. Његова збробост је окупала у многобројним ратњима, гдје је саопам приликом посљедичи да пресире сире, те да није слобода отаџбине држа од живота. Сајдован су његови јуначки дјела нама бојштва: Вучице, Велец, Дуга, Острог, Шоковица, Рогати, Њивице, Бар у Удлин. Успирасе али његовој дубокој старости, 70. година живота, и успирасе строги наредбама војних власти, ипак све то није га могло ометати, а да не учествује и у балканском рату, те као добровољац ступи у бомбашку чету, која је имала да направи један од највиђенијих мјеста у колу наших јунака. Његова збробост је окупала у многобројним ратњима, гдје је саопам приликом посљедичи да пресире сире, те да није слобода отаџбине држа од живота. Сајдован су његови јуначки дјела нама бојштва: Вучице, Велец, Дуга, Острог, Шоковица, Рогати, Њивице, Бар у Удлин. Успирасе али његовој дубокој старости, 70. година живота, и успирасе строги наредбама војних власти, ипак све то није га могло ометати, а да не учествује и у балканском рату, те као добровољац ступи у бомбашку чету, која је имала да направи један од највиђенијих мјеста у колу наших јунака. Његова збробост је окупала у многобројним ратњима, гдје је саопам приликом посљедичи да пресире сире, те да није слобода отаџбине држа од живота. Сајдован су његови јуначки дјела нама бојштва: Вучице, Велец, Дуга, Острог, Шоковица, Рогати, Њивице, Бар у Удлин. Успирасе али његовој дубокој старости, 70. година живота, и успирасе строги наредбама војних власти, ипак све то није га могло ометати, а да не учествује и у балканском рату, те као добровољац ступи у бомбашку чету, која је имала да направи један од највиђенијих мјеста у колу наших јунака. Његова збробост је окупала у многобројним ратњима, гдје је саопам приликом посљедичи да пресире сире, те да није слобода отаџбине држа од живота. Сајдован су његови јуначки дјела нама бојштва: Вучице, Велец, Дуга, Острог, Шоковица, Рогати, Њивице, Бар у Удлин. Успирасе али његовој дубокој старости, 70. година живота, и успирасе строги наредбама војних власти, ипак све то није га могло ометати, а да не учествује и у балканском рату, те као добровољац ступи у бомбашку чету, која је имала да направи један од највиђенијих мјеста у колу наших јунака. Његова збробост је окупала у многобројним ратњима, гдје је саопам приликом посљедичи да пресире сире, те да није слобода отаџбине држа од живота. Сајдован су његови јуначки дјела нама бојштва: Вучице, Велец, Дуга, Острог, Шоковица, Рогати, Њивице, Бар у Удлин. Успирасе али његовој дубокој старости, 70. година живота, и успирасе строги наредбама војних власти, ипак све то није га могло ометати, а да не учествује и у балканском рату, те као добровољац ступи у бомбашку чету, која је имала да направи један од највиђенијих мјеста у колу наших јунака. Његова збробост је окупала у многобројним ратњима, гдје је саопам приликом посљедичи да пресире сире, те да није слобода отаџбине држа од живота. Сајдован су његови јуначки дјела нама бојштва: Вучице, Велец, Дуга, Острог, Шоковица, Рогати, Њивице, Бар у Удлин. Успирасе али његовој дубокој старости, 70. година живота, и успирасе строги наредбама војних власти, ипак све то није га могло ометати, а да не учествује и у балканском рату, те као добровољац ступи у бомбашку чету, која је имала да направи један од највиђенијих мјеста у колу наших јунака. Његова збробост је окупала у многобројним ратњима, гдје је саопам приликом посљедичи да пресире сире, те да није слобода отаџбине држа од живота. Сајдован су његови јуначки дјела нама бојштва: Вучице, Велец, Дуга, Острог, Шоковица, Рогати, Њивице, Бар у Удлин. Успирасе али његовој дубокој старости, 70. година живота, и успирасе строги наредбама војних власти, ипак све то није га могло ометати, а да не учествује и у балканском рату, те као добровољац ступи у бомбашку чету, која је имала да направи један од највиђенијих мјеста у колу наших јунака. Његова збробост је окупала у многобројним ратњима, гдје је саопам приликом посљедичи да пресире сире, те да није слобода отаџбине држа од живота. Сајдован су његови јуначки дјела нама бојштва: Вучице, Велец, Дуга, Острог, Шоковица, Рогати, Њивице, Бар у Удлин. Успирасе али његовој дубокој старости, 70. година живота, и успирасе строги наредбама војних власти, ипак све то није га могло ометати, а да не учествује и у балканском рату, те као добровољац ступи у бомбашку чету, која је имала да направи један од највиђенијих мјеста у колу наших јунака. Његова збробост је окупала у многобројним ратњима, гдје је саопам приликом посљедичи да пресире сире, те да није слобода отаџбине држа од живота. Сајдован су његови јуначки дјела нама бојштва: Вучице, Велец, Дуга, Острог, Шоковица, Рогати, Њивице, Бар у Удлин. Успирасе али његовој дубокој старости, 70. година живота, и успирасе строги наредбама војних власти, ипак све то није га могло ометати, а да не учествује и у балканском рату, те као добровољац ступи у бомбашку чету, која је имала да направи један од највиђенијих мјеста у колу наших јунака. Његова збробост је окупала у многобројним ратњима, гдје је саопам приликом посљедичи да пресире сире, те да није слобода отаџбине држа од живота. Сајдован су његови јуначки дјела нама бојштва: Вучице, Велец, Дуга, Острог, Шоковица, Рогати, Њивице, Бар у Удлин. Успирасе али његовој дубокој старости, 70. година живота, и успирасе строги наредбама војних власти, ипак све то није га могло ометати, а да не учествује и у балканском рату, те као добровољац ступи у бомбашку чету, која је имала да направи један од највиђенијих мјеста у колу наших јунака. Његова збробост је окупала у многобројним ратњима, гдје је саопам приликом посљедичи да пресире сире, те да није слобода отаџбине држа од живота. Сајдован су његови јуначки дјела нама бојштва: Вучице, Велец, Дуга, Острог, Шоковица, Рогати, Њивице, Бар у Удлин. Успирасе али његовој дубокој старости, 70. година живота, и успирасе строги наредбама војних власти, ипак све то није га могло ометати, а да не учествује и у балканском рату, те као добровољац ступи у бомбашку чету, која је имала да направи један од највиђенијих мјеста у колу наших јунака. Његова збробост је окупала у многобројним ратњима, гдје је саопам приликом посљедичи да пресире сире, те да није слобода отаџбине држа од живота. Сајдован су његови јуначки дјела нама бојштва: Вучице, Велец, Дуга, Острог, Шоковица, Рогати, Њивице, Бар у Удлин. Успирасе али његовој дубокој старости, 70. година живота, и успирасе строги наредбама војних власти, ипак све то није га могло ометати, а да не учествује и у балканском рату, те као добровољац ступи у бомбашку чету, која је имала да направи један од највиђенијих мјеста у колу наших јунака. Његова збробост је окупала у многобројним ратњима, гдје је саопам приликом посљедичи да пресире сире, те да није слобода отаџбине држа од живота. Сајдован су његови јуначки дјела нама бојштва: Вучице, Велец, Дуга, Острог, Шоковица, Рогати, Њивице, Бар у Удлин. Успирасе али његовој дубокој старости, 70. година живота, и успирасе строги наредбама војних власти, ипак све то није га могло ометати, а да не учествује и у балканском рату, те као добровољац ступи у бомбашку чету, која је имала да направи један од највиђенијих мјеста у колу наших јунака. Његова збробост је окупала у многобројним ратњима, гдје је саопам приликом посљедичи да пресире сире, те да није слобода отаџбине држа од живота. Сајдован су његови јуначки дјела нама бојштва: Вучице, Велец, Дуга, Острог, Шоковица, Рогати, Њивице, Бар у Удлин. Успирасе али његовој дубокој старости, 70. година живота, и успирасе строги наредбама војних власти, ипак све то није га могло ометати, а да не учествује и у балканском рату, те као добровољац ступи у бомбашку чету, која је имала да направи један од највиђенијих мјеста у колу наших јунака. Његова збробост је окупала у многобројним ратњима, гдје је саопам приликом посљедичи да пресире сире, те да није слобода отаџбине држа од живота. Сајдован су његови јуначки дјела нама бојштва: Вучице, Велец, Дуга, Острог, Шоковица, Рогати, Њивице, Бар у Удлин. Успирасе али његовој дубокој старости, 70. година живота, и успирасе строги наредбама војних власти, ипак све то није га могло ометати, а да не учествује и у балканском рату, те као добровољац ступи у бомбашку чету, која је имала да направи један од највиђенијих мјеста у колу наших јунака. Његова збробост је окупала у многобројним ратњима, гдје је саопам приликом посљедичи да пресире сире, те да није слобода отаџбине држа од живота. Сајдован су његови јуначки дјела нама бојштва: Вучице, Велец, Дуга, Острог, Шоковица, Рогати, Њивице, Бар у Удлин. Успирасе али његовој дубокој старости, 70. година живота, и